

21-01-09

Utrikesdepartementet

Departementspromemorian Genomförande av tjänstedirektivet (Ds 2008:75)**Bakgrund**

ILO-kommittén har inte fått promemorian Genomförande av tjänstedirektivet (Ds 2008:75) på remiss. Mot bakgrund av förslagets koppling till grundläggande ILO-konventioner avger ILO-kommittén ett yttrande på eget initiativ.

Förslagets förhållande till ILO-konventioner

I promemorian saknas en redogörelse av hur förslagen förhåller sig till kraven i ILO-konventioner ratificerade av Sverige.

Tjänstedirektivet hindrar inte en medlemsstat att tillämpa sina regler för anställningsvillkor, inbegripet regler i kollektivavtal (art 16.3). I promemorian föreslås dock en ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. (filiallagen) som kan få återverkningar på svensk arbetsrätt. I dag gäller för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utomlands bosatta svenska eller utländska medborgare krav på en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den bedrivna verksamheten (2 § filiallagen). Den föreslagna ändringen medför att *enbart* i de fall en fysisk person som bedriver verksamhet i Sverige är bosatt utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ska kravet på att verksamheten ska bedrivas genom en i Sverige bosatt föreståndare finnas kvar. Frågan har väckts om den föreslagna ändringen kan stå i strid med de av Sverige ratificerade ILO-konventionerna nr 98 om organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten och nr 154 om främjande av kollektiva förhandlingar.

Enligt artikel 4 i ILO:s konvention nr 98 ska åtgärder vidtas för att uppmuntra och främja utvecklandet och utnyttjandet i största möjliga omfattning av anordningar för frivilliga förhandlingar mellan arbetsgivare eller arbetsgivarorganisationer å ena, och arbetstagarorganisationer å andra sidan, i syfte att få till stånd en reglering av anställningsvillkoren genom kollektivavtal. Enligt artikel 5 i ILO:s konvention nr 154 ska åtgärder vidtas för att främja kollektiva förhandlingar. Syftet med sådana åtgärder ska enligt artikeln bl.a. vara att möjliggöra kollektiva förhandlingar för alla arbetsgivare och alla grupper av arbetstagare inom de områden av arbetsmarknaden som täcks av konventionen och undvika att kollektiva förhandlingar hindras genom avsaknad av regler för det förfarande som ska användas eller genom att sådana regler är otillräckliga eller olämpliga.

Formerna för kollektiv förhandling regleras i svensk rätt genom lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL). Lagen klargör när parterna på arbetsmarknaden har rätt till förhandling och formerna för dess genomförande. Tillämpningsområdet för rätten till förhandling är mycket vitt. Utformningen av annan arbetsrättslig lagstiftning, som i många

fall medger att arbetsmarknadens parter fritt genom kollektivavtal kan avtala bort lagens bestämmelser, främjar att frågor om arbetsvillkor löses genom kollektivavtal.

Enligt 16 § MBL ska part som vill förhandla göra framställning hos motparten om förhandling. I dag kan part i svensk verksamhet som bedrivs av utomlands boende fysisk person vända sig till en föreståndare för att göra sin förhandlingsframställan. Föreståndaren kan således komma att agera som arbetstagarpartens motpart. Förslaget om att ta bort kravet på i Sverige bosatt föreståndare i filiallagen medför att arbetstagarparten kan få söka upp sin motpart i ett annat EES-land.

Är MBL tillämplig på verksamhet i Sverige som bedrivs av utomlands bosatt utländska medborgare ska denne anses som ett svenskt rättssubjekt (4 § filiallagen). Finns ingen representant för den utländska näringsidkaren i Sverige får således arbetstagarorganisationen om förändringen genomförs istället vända sig till den utomlands bosatta medborgaren som bedriver verksamheten.

ILO-kommittén slutsats

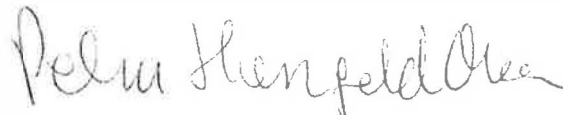
ILO-kommittén beklagar att promemorian inte innehåller någon granskning av förslagets förenlighet med av Sverige ratificerade ILO-konventioner.

ILO-kommittén uppmanar regeringen att i den fortsatta beredningen av ärendet säkerställa att de föreslagna ändringarna i filiallagen inte kommer i konflikt med Sveriges åtaganden enligt ILO:s konventioner nr 98 och 154.

I handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknad ordförande och ledamöterna Hult, Middelman, Beckman, Bengtsson, Edström, Nygren och ersättarna Ekenger och Kovar. Närvarande har varit ersättarna Eriksson, Svenson, Grahl och Jonsson, experterna Jacobsson, Försäkringskassan, Petkovska, Utrikesdepartementet och Remahl, Sjöfartsverket, adjungerade Reinhold, SEKO och Eng Sjölund, Arbetsmarknadsdepartementet samt sekreteraren Hiljemark och undertecknad sekreterare.

Ledamoten Beckman och ersättarna Ekenger och Kovar har reserverat sig mot beslutet. Reservationen bifogas.

Peter Strömberg

Petra Herzfeld Olsson

Svenskt Näringsliv reserverar sig mot beslutet och fogar följande skiljaktiga mening till yttrandet:

Svenskt Näringsliv delar inte bedömningen att det finns anledning att uppmana regeringen att säkerställa att ändringarna inte kommer i konflikt med konvention nr 98 eller 154 utan menar att det är klart att ändringarna inte står i konflikt med nämnda konventioner.

Av Genomförande av tjänstedirektivet (Ds 2008:75) framgår att det ligger nära till hands att uppfatta begreppet föreståndare i lagen om utländska filialer m.m. som någon som är anställd av näringsidkaren. Om så är fallet kommer kravet på en i Sverige bosatt föreståndare att stå i strid med det otillåtna kravet vid etablering enligt tjänstedirektivets artikel 14.1 b), dvs. krav på att personal ska vara bosatt i Sverige får inte ställas. Därför föreslås att kravet på föreståndare ska tas bort. För utländska firmor som bedriver näringsverksamhet i Sverige behålls kravet på att om den verkställande direktören inte bor i Sverige anmäla en i Sverige bosatt person som kan ta emot delgivning enligt 10 § lagen om utländska filialer m.m.

Att ta bort kravet på föreståndare kommer inte att få några arbetsrättsliga konsekvenser av betydelse. Förhandlingsskyldigheten enligt medbestämmandelagen förutsätter som huvudregel att det finns någon som är anställd i den svenska verksamheten. Detta medför att den övervägande majoriteten av fallen kommer arbetstagarorganisationen även fortsättningsvis att kunna nå näringsidkaren med sin begäran om förhandling genom verksamhetens anställda. När det av någon anledning inte är möjligt får arbetstagarorganisationen inför förhandling på lokal nivå framställa sin begäran direkt till näringsidkaren. I det fallet innebär ändringen bara en förändring av rutinerna för hur förhandling påkallas. Det faktum att förhandlingsframställningen ska göras till en näringsidkare bosatt i ett EES-land hindrar inte att förhandlingsframställan kan göras och att förhandlingar kommer till stånd. Medbestämmandelagens sanktioner vid t.ex. förhandlingsvägran kommer att vara tillämpliga. Parterna bestämmer själva vilka som ska företräda dem i förhandlingar, så förslaget påverkar därför inte vem som ska agera som arbetstagarorganisationens motpart i dessa. Vanliga företrädare på arbetsgivarsidan är t.ex. näringsidkaren själv, en anställd eller ett juridiskt ombud och så lär vara fallet även efter ändringarna.

Den föreslagna ändringen innebär inte att Sverige skulle ha underlåtit att vidta åtgärder för att främja kollektiva förhandlingar eller där det är nödvändigt utvecklandet och utnyttjandet av anordningar för frivilliga förhandlingar mellan arbetsgivare eller arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer i syfte att få till stånd en reglering av anställningsvillkoren genom kollektivavtal. Fråga är om en förändring av rutinerna för hur förhandling ska påkallas som endast kommer att få någon praktisk betydelse i ett mycket begränsat antal fall. Förändringen hindrar inte att förhandlingsframställan kan göras och att förhandlingar kommer till stånd. Förslaget står därför inte i strid med ILO:s konvention nr 98 eller 154.

Niklas Beckman

Karin Ekenger

Eva Kovar